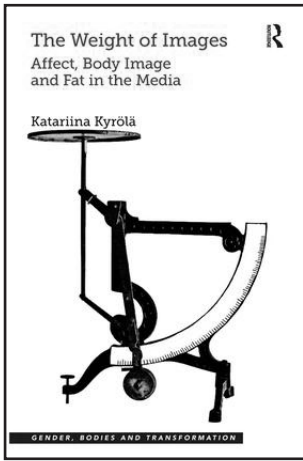

RUUMIIDEN JA KUVIEN PAINOSTA, RAJOISTA JA AMBIVALENSSISTA

Leena-Maija Rossi

Katariina Kyrölä (2014) *The Weight of Images: Affect, Body Image, and Fat in the Media*. Farnham & Burlington: Ashgate, 242 s.

Lihavuus ja laihduttaminen ovat jatkuvasti läsnä mediassa ja medioituneessa arjessa. Teoksessaan *The Weight of Images* Katariina Kyrölä tutkii tapoja, joilla lihavuutta esittävät mediakuvat puhuttelevat katsojaansa – mihin ne vetoavat, millaisia affekteja tai mieliruumiillisia liikahduksia ne tuottavat. Kyrölä tarkastelemia teemoja lihavuuden kuviin ja niiden katsomiseen liittyen ovat pelko, häpeä, ällötyys, ylpeys, nauru, ruumiin rajojen venytys ja halu. Katsomalla erilaisia aineistoja feministisen teorian ja oman ruumiillisen katsojakokemuksensa leikkauksipisteessä Kyrölä hyödyntää strategista tutkijan ”minää”, jonka kertomus kuvien kohtaamisesta perustuu lukuisiin katsomiskertoihin ja kokemuksen muuntuvuuteen. Autobiografinen ote palautuu myös feministiseen paikantuneen tiedon politiikkaan. Tietoisena ensimmäisen persoonan käytön riskeistä Kyrölä kutsuu lukijoita vertaamaan omia kokemuksiaan tutkijan teoretisoiden kuvaamiin ruumiillisuuden ja tietoisuuden liikkeisiin.

Lihavuuden esittämisen ja kuvissa kohtaamisen tarkastelu etenee Kyrölään tutkimuksessa siten, että kukin analyysiluku keskittyy yhteen teemaan, mutta kaikkia aiheita juoksutetaan jonkinlaisina juonteina läpi kirjan ja nivotaan motivoitusti toisiinsa. Lukijaa muistutetaan kautta lukukokemuksen myös ”läskin aaveesta”, joka vainoaa potentiaalisesti kaikenlaisia ruumiita.

Kyrölä lähtee liikkeelle uutismedioista ja niiden lihavuuteen liittämisestä uhkakuvista. Aineistonaan muun muassa *Helsingin Sanomien* ”Läskikipina”-kampanja hän poimii esiin neljä strategiaa, joilla media merkityksellistää lihavuutta: yksipuolisten näkemysten massiivinen toisto, kovien tieteiden tuottaman tiedon erottaminen kulttuurisista arvoista, visuaalisuudesta ja tunteista, ”uhkaavan” läskin abstrahointi ja niin ikään uhkaavaan tulevaisuuteen orientoituminen. Kyrölä kuvaa vakuuttavasti, kuinka näihin tiedontuotannon keinoihin nojaava kehoitus taisteluun lihavuutta vastaan muodostuu affektiiviseksi imperatiiviksi – kuinka se muuttuu tunteeseen vedoten kutsusta käskyksi. Monimutkainen asia ”tieteellistetään” numerofetisismillä ja sekä paisutetaan että latistetaan yksinkertaiseksi. Kaikkialle tunkeutuva talouspuhe ulottuu myös lihavuudella pelotteluun – sehän sopii uusliberalistiseen politiikkaan, jossa ihmisruumiita arvotetaan kulutehokkuuden perusteella.

Analysoidessaan tosiseevien laihdutussarjoja ja *7 päivää*-lehden ennen–nyt–juttuja Kyrölä muistuttaa, että monet laihduttamiseen liittyvät muutokset on ymmärretty myös aiemmassa feministisessä kirjallisuudessa positiivisiksi: itsetuntemuksen lisääntyminen, omanarvontunnon kohoaminen, rohkeaa tilan ottaminen, fyysisen voiman ja kyvykkyyden lisääminen. Hän esittää myös miten sukupuolittuneita laihduttamiseen liittyvät affektit ja ruumiillisten muutosten ymmärtämisen tavat ovat. Niin ikään Kyrölä vakuuttaviin analyysituloksiin kuuluu painonhallinnan käytäntöjen ja syömishäiriökäyttäytymisen välisen rajan häilyvyyden osoittaminen. Tämä koskee enenevästi molempia sukupuolia ja muodostaa kummallisen ”käänteisen tasa-arvon” ilmiön.

Kirjassa on myös erittäin kaunopuheiset hetkensä. Esimerkistä käyköön se, kuinka Kyrölä kuvaa tosiseveeprosessia, jossa häpeän ja kuvotuksen ”jäätävät” seuraavat sitkeästi sekä laihduttajan

muuntuvaa ruumista että katsojia ”ylpeyden haurasteen hetkeen” (s. 86). Jäämistä on vaikeaa päästä eroon, vaikka ”lihavuuden jälkeen” -spektaakkelit sellaista yrittävätkin esittää.

Affektin ohella toinen Kyrölän keskeisistä käsitteistä on ruumiinkuva (*body image*). Sillä hän kuvaa vyöhykettä, joka muuntuu ja muotoutuu affektien ristivedossa, katsovan minän ja representaatioiden välissä. Käsitteen voinee suomentaa myös ruumiskäsitykseksi. Ruumiinkuvan joustavuus sallii periaatteessa äärettömät mahdollisuudet samastumiseen tai toisen asemaan asettumiseen – mutta käytännössä näille prosesseille asetetaan kaikenlaisia rajoja. Moira Gatensin ja Gail Weissin kanssa keskustellen Kyrölä muotoilee omaksi argumenttikseen, että laihdutusnarratiivit tuottavat liioittelevan koherenttia ruumiinkuvaa, jota materiaaliset, sukupuolittuneet (yhteiskunta)luokkaistuneet ruumiit kuitenkin sitten toistavat tai edelleen esittävät kovin eri tavoin ja epätäydellisesti. Kirjan keskeinen väite onkin, että kulttuurisiin kuviin ja teksteihin liittyvä affektiivinen dynamiikka *painostaa* ja *suuntaa* ihmisten henkilökohtaisia ruumiskäsityksiä toisteliaisiin muotoihin, ja näin materiaalisten ruumiiden potentiaali moninaisiin ruumiinkuviin kapenee. Eli paitsi että mediakuvilla on valtaa muokata ruumiskäsityksiä, niillä on myös valtaa jähmettää niitä, pysäyttää niiden potentiaalinen liike ja muuntuvuus. Koska materiaallinen ruumiillisuus kuitenkin on muuntuvaa, syntyy koherenteiksi pysäytettyjen medioitujen ruumiinkuvien ja lihaa ja verta olevien ruumiiden välille väistämättä epävastaavuutta.

Laihutusnarratiivit tuottavat tietynlaista ruumiillisuuden morfologiaa; antavat ruumiin ääriäville, aukoille ja pinnoille tietynlaisia merkityksiä, rajaavat ja idealisoivat. Kysymys kuuluukin kuinka näitä merkitysprosesseja voi tarkastella niin, että tilaa jää myös vaihtoehtoisille ruumiinmuodoille. Kyrölän luova ehdotus on, että koska ylettömien ja ylilyövien kuvien aiheuttamaa kuvotusta ja häpeää ei koskaan voida täysin pyyhkiä pois, voimme sen sijaan kääntää ne mahdollisuudeksi. Mahdollisuudeksi, joka muistuttaa meitä ruumiillisuuden muuntuvuudesta ylipäänsä, ja auttaa näkemään sen heikkouden sijasta elämälle arvoa ja painoa antavana tekijänä. Näin kuvien katsojilla, jos he Kyrölän tapaan pyrkivät ja pystyvät ”tuntemaan kuvien kautta

tai läpi, tarkasti ja ruumiillisesti”, on mahdollisuus ehkä hetkellisesti karkottaa ”läskin sisäinen aave”, joka vainoaa kaikkia ruumiskäsityksiä.

Kyrölä käsittelee myös sitä, kuinka ristivetoista katsojan nauru on tämän kohdatessa ruumiillisesti lihavuutta esittäviä komediaelokuvia ja tv-sarjoja. Naurun syitä on tunnetusti vaikea yleistää ja niinpä Kyrölä käyttääkin tässä yhteydessä erityisen vahvasti ”strategisen minän” ensimmäistä persoonaa ja tutkii tarkasti omaa nauruaan analysoidessaan ”läskikomedioiden” rakenteita ja keinoja tuottaa naurun kaltaisia ruumiillisia reaktioita. Tavoitteena on osoittaa, kuinka nauru voidaan ymmärtää myös eräänlaiseksi ruumiilliseksi harjoitukseksi, jonka avulla ruumiinkuviamme tai ruumiskäsityksiämme voi joko rajoittaa tai avata ja laajentaa. Lähtökohtana on se, että kipu ja nautinto, nauru ja itku, ovat kovin lähellä toisiaan. Naurun positiivinen poliittinen potentiaali todentuu tarkoituksellisen häpeämättömien – ja sellaisena painavien – läskiestysten äärellä. Herkullisen ambivalentti esimerkki tästä on näyttelijä Kirstie Alley, joka asettaa oman henkilönsä pilkalle alttiiksi itseään esittävässä tv-sarjahahmossa.

Kyrölä antaa tunnustusta aiemmalle feministiselle kumouksellisen huumorin ja parodian teoretille (Hutcheon, Butler, Kirkham & Skeggs, Hole, Russo, Rowe, Strukator, Robertson), mutta haluaa siirtää omaa feminististä fokustaan nimenomaan nauruun ja sen tutkimiseen. Näin hän saa mukaan tarkasteluunsa paitsi mediamateriaalin naurua esiin houkuttelevat rakenteet ja toistot, myös ruumiillisen katsojasuhteen, siis sekä naurattamaan tarkoitettut kuvat että nauravan – tai ei-nauravan – katsojan. Ja jäljet joita kuvat katsojiinsa saattavat jättää.

Kirja avaa lukijan eteen myös kirjaimellisesti räjähtäviä lihavuuden esityksiä, joissa ruumiin rajat pettävät ja ruumis tuhoutuu tai tuhoaa itsensä. Esimerkkejä tarjoavat vaikkapa *Monty Python's Meaning of Life* (1983), *What's Eating Gilbert Grape* (1993) ja *The Nutty Professor* (1996). Jopa *Harry Potter* -elokuvista *Azkabanin vangissa* (2004) nähdään lähes räjähdyspisteeseen laajeneva hahmo. Tapa, jolla nämä kuvat puhuttelevat katsojaansa eräänlaisina suoraan ruumiillisesti säväyttävinä ”lavasteina”, ei niinkään persoonina tai samastumiskohteina,

tarjoaa Kyrölälle tilaisuuden liikkua uusmaterialistisen feministisen perspektiivin ja representaatiotutkimuksen välimailloilla. Ruumiinkuvan käsite pysyy edelleen tarkastelun keskiössä, kun tutkija pohtii miten näiden ruumiita äärimmilleen ja yli rajojen venyttävien kuvien katsominen voi katsojan ruumiilliseen muistiin ja tajuntaan tunkeutua – muuttaa kuvittelukyvyyn rajoja, ja jopa omassa ruumiissa toimimisen sekä muiden materiaalistien ruumiiden havainnoimisen tapoja. Itse näen tässä hyvin läheisen suhteen Kaja Silvermanin katseen kasvattamisen tai kouluttamisen ideaan, vaikka Kyrölä viittaakin Silvermaniin melko säästeliäästi. Lisäksi räjähtävien ruumiiden yhteydessä on kiinnostavaa miettiä nähdyn vaikutusta muihin aisteihin, kuten hajuun ja tuntoon, ja Kyrölä kulkee myös tätä polkua Vivian Sobchakin kanssa keskustellen, tämän moniaistisuuden ideoita hierarkioista tietoisempaan ja poliittisempaan suuntaan vieden. Myös tutkijan omat ruumiinmuistot ovat läsnä kuvaston ja aistimisen analyysissa.

Suoranaiset lihavuusräjähdyskset ovat mediakuvastossa toki harvinaisia, kuten Kyröläkin toteaa. Silti paisuvan ja räjähtävän ruumiin fantasian käsittely kirjassa puolustaa erittäin hyvin paikkaansa, koska kuten tutkija osoittaa, räjähtävä läski kummittelee metaforan tasolla paniikkia lietsoen myös faktajournalismissa ja sen uhkakuvissa ”lihavuuspommeista” ja ”lihavuusräjähdyksestä”. Oivallinen vastaveto tälle uhkadiskurssille on Kyrölän rauhallinen toteamus: ”Ruumiillinen venyminen (—) on itse asiassa yksi ihmisruumista määrittelevä ominaisuus: me kasvamme, ruumiimme muuttuu, ikäännyimme, sopeudumme ympäristöömme.” (s. 131).

Viimeisessä varsinaisessa luvussa ennen yhteenvedoa Kyrölä tuo vielä esiin lihavat ruumiit ja nimenomaan lihaviin ruumiiden kuvat potentiaalisen halun kohteina, halun määrittäessä tekstissä braidotilais-groszilais-deleuzelaisittain, tulemisena tai toisiin ruumiisiin suuntautuvan liikkeen, intensiteetin ja energian kautta. Keskustellessaan ”positiiviseksi” miellettyjen lihavuusesitysten potentiaalisesta vetovoimasta hän valottaa kriittisesti feminististä keskustelua ”positiivisista” ja ”negatiivisista” naiskuviista. Koko kirja asettuu niin ikään toimivalla tavalla kriittiseksi mutta rakentavaksi sillaksi representaatiotutkimuksen ja uusmaterialistisen feministisen

tutkimuksen välille. Omassa luennassani visuaalisuuden, kerronnallisten rakenteiden ja strategioiden analyysi yhdistettynä materiaalisuuden ja aistimellisuuden ruumiillis-teoreettiseen tarkasteluun tuottaa sangen vakuuttavia tuloksia. Valitsemallaan metodologisella tiellä Kyrölä väistää myös ongelmallisen yleiskatsojan rakentumisen.

Lihaviin naisten kauneuskilpailuista tutkijan katse löytää mahdollisuuksia yhtä lailla katsojien rumiskäsitysten repertuaarin laajentamiseen kuin – jälleen – lihaviin ruumiiden häpäisemiseen ja häpeämiseen. Kilpailujen vahva konventionaalisuus näyttäytyy tässä yhteydessä kilpailijoita hyödyttävänä: perinteet saattavat suojata lihavuutta ruumiita naurettavaksi joutumiselta. Samalla lihavuuden hyväksyntä ja ”läskiylpeys” kesytetään mahdollisimman vähän uhkaavaksi kuvastoksi, joka noudattelee missikisa-instituution jähmeästi sukupuolittuneita ja kulttuurisesti trivialisoituneita kaavoja. Kyrölän kysymys kuuluukin: eikö lihavuuden kuville todellakaan ole olemassa sellaista vähemmän konventionaalista tilaa, jossa ne voitaisiin tunnistaa ”positiivisiksi”? Kirjassa viimeiseksi käsiteltäväksi vaihtoehdoksi jäävät ne pornon alalajit, joiden katsojille lihava ruumis näyttäytyy seksuaalisena ja kiihottavana. Kyrölä ei unohda näihin kuvastoihin liittyviä hierarkioita ja valtasuhteita, eikä halua vetää yksioikoista yhtäläisyysmerkkiä queerin ja lihavuuspornon välille. Hän ei halua varata queeriä terminä vain ”positiivisiin” käyttöyhteyksiin eikä toisaalta nimetä kaikkea normista poikkeavaa seksuaalisuutta queeriksi, mutta lihavuuspornon monimutkainen kuvasto tarjoaa hänelle potentiaalisesti queerin, kyseenalaistavan ja merkityksiä avaavan mahdollisuuden tarkastella ruumiillisia suhteita ohitse kaikkien pelkistetyimpien hyväksikäyttävä-hyväksyttävä-debattien.

The Weight of Images -kirjaa luonnehti lukijaystävällisyys: asioiden kertaaminen sekä huolellinen metodologinen kyydissäpitiäminen. Tutkimuksen polun seuraamisen huippuhetkiin kuuluu ilman muuta jakso, jossa Kyrölä kertoo kuinka muutti käsitystään lihaviin ruumiiden esittämisestä fiktiivisissä kulttuurituotteissa ”hirviömäisinä” ja löysi tarkastelemilleen kuville uuden yhteisen nimittäjän: ruumiin rajojen venyttämisen. Kirja kutsuu lukijaansa venyttämään ja avaamaan myös omia

käsityksiään, ambivalenssin ja kuvien painon äärel-
lä, omassa ruumiissaan.

*FT Leena-Maija Rossi tutkii intersektionaalisia suku-
puolikuvia ja väkivaltaista komediaa Svenska social-
och kommunalhögskolanissa Helsingin yliopistossa.
Leena-Maija.Rossi@helsinki.fi*